

FORRÓ ANTAL

Kriminálgeográfiai vizsgálatok a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén

A Magyarországon az 1980–1990-es évtized fordulóján bekövetkező rendszerváltozás óta végbement társadalmi-gazdasági változások, a növekvő bűnözés, a morális biztonság és az emberek szubjektív biztonságérzetének nagyfokú gyengülése különösen indokoltta teszi a bűnözés jellemzőinek átfogó elemzését, szociálgeográfiai kutatását.

A bűnözés térbeli megoszlása a régiókban és egyes közigazgatási egységekben (megyék, városok és vonzáskörzeteik) eltérő előfordulást mutat. Rendkívül kedvezőtlen változás következett be a hazai bűnözés minőségében, jellegében, szerkezetében, helyében, idejében, eszköz- és módszertárában. A bűnözés a korábbiakhoz képest veszélyesebbé, erőszakosabbá, durvábbá vált. Emiatt a kivételes esetnek számító bűncselekmények nagyobb hangsúlyt kaptak a médiában, ami az emberek biztonságérzetét is nagyban rontotta.

A hazai bűnözés kedvezőtlen irányú módosulását jelzi, hogy a korábban ismeretlen vagy kivételesen előforduló bűnözési jelenségek (nemzetközi szervezett bűnözés, kábítószer-kereskedelem, embercsempészet stb.) honosodtak meg. A közép-európai országokban, köztük Magyarországon is külföldi bünszervezetek építették ki kereskedelmi kapcsolataikat, bázisukat. Ezért e negatív jelenségek vizsgálata különösen fontossá vált elsősorban a megváltozott bűnözés struktúrájának megismerését illetően.

A téma iránti nagyfokú érdeklődésem miatt igyekeztem egy olyan térséget választani, ahol korábban még nem végeztek földrajzi vizsgálatot a bűnözésről. Ez a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területe. Döntésemet elsősorban a megye elszigeteltsége és határ menti helyzete indokolta, továbbá a széles körű vizsgálati lehetőségek megléte, amelyek előfeltételei az eredményes vizsgálatnak.

A kutatási céljaim között szerepelt elsősorban a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területének elhelyezése Magyarország bűnügyi térképén, valamint a bűnözés struktúrájának feltárása Békés megyében. Ez után tér- és időbeli aspektusú összehasonlító elemzések végzése 2001 és 2010 között a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területéhez tartozó

nyolc rendőrkapitányság kriminalitásáról, illetve összehasonlító elemzések arra vonatkozóan, hogy a Békés megyében ismertté vált bűnözés mennyire tért el az országos értékektől. Ezen kívül a rendőrségi munka eredményességének vizsgálata és a bűnözés néhány társadalmi-gazdasági összefüggésének korrelációs számításokkal való bemutatása Magyarországon, illetve a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén.

A kutatásaimat elsősorban a rendőrségi beszámolókból szereplő adatokra alapoztam. Továbbá felhasználtam az Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (ENYÜBS) adatait, amelyek az interneten elérhetők voltak (crimestat.b-m.hu), valamint a Központi Statisztikai Hivatal, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat, a 2001. évi népszámlálás és az Európai Bűnügyi és Biztonsági Felmérés adatait (<http://gis.geox.hu/crimemap/gcrime/default.asp>).

A kriminálgeográfia fogalma

A kriminálgeográfia definiálása előtt szükségesnek tartom a bűnözés fogalmának és jelenségének rövid ismertetését. „*A bűnözés a mindenkori társadalomhoz való viszonyok kifejeződése olyan magatartásban, amelyek sértik az adott társadalom politikai, gazdasági, kulturális rendjét, az uralkodó társadalmi értékeket, s ezen keresztül a büntetőjogi normákat.*”¹ A bűnözés tehát olyan társadalmi tömegjelenség, amely nagyarányú emelkedés vagy csökkenés esetében „*már a társadalom valamilyen rendellenességéről tanúskodik*”².

„*A bűnözés térbeli aspektusainak vizsgálatát többször bűnügyi földrajznak, illetve bűncselekmények földrajzának nevezik.*”³ „*A bűnügyi földrajz nem elégszik meg a földrajzi hely és a bűnözés statisztikájának összehasonlításával, hanem a következő kérdést teszi fel: mik azok a leíró indikátorok, amelyek meghatározzák a bűnözés növekedését, és amelyek megmagyarázzák az adott földrajzi hely vonzó hatását a bűnözésre.*”⁴

Ennek következtében a kriminálgeográfiának vagy bűnözésföldrajznak nemcsak kriminológiai, hanem szociálgeográfiai értelmezése is van. Tehát a

¹ Vigh József: Kriminológiai alapismeretek. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998, 14. o.

² Uo. 48. o.

³ Tóth Antal: A bűnözés térbeli aspektusainak szociálgeográfiai vizsgálata Hajdú-Bihar megyében. PhD-disszertáció. Debreceni Egyetem Természettudományi Doktori Tanács, Földtudományok Doktori Iskola, Debrecen, 2007, 10. o.

http://adatbazis.ttk.ektf.hu/uploads/papers/thesis_784.pdf

⁴ Herold, Horst: Földrajz és bűnözés. Belügyi Szemle tájékoztatója 17. 1973, 82. o.

kriminálgeográfia a bűncselekmények és a bűnelkövetők tendenciáját, dinamikáját, struktúráját, illetve annak társadalmi, gazdasági, demográfiai hátterét vizsgálja egy meghatározott földrajzi hatókörben. A bűnözésföldrajz azonban nem tekinthető önálló diszciplinának, „hiszen tárgya, fogalomrendszere és módszerei, tudományelméleti alapelvei alapvetően a kriminológia, a szociológia és a szociálgeográfia tudományain alapulnak, attól függenek”⁵.

„A kriminálgeográfia célja, hogy lehetőleg pontos képet fessen a bűnözés térbeli elterjedéséről, felvilágosítson a bűnözés »forró pontjairól«, rámutasson ezen jelenségek tömeges megjelenésének okaira, támaszpontot adjon egy céltudatos bűnmegelőzés megvalósítására és felbecsülje, hogy az intézkedések milyen hatást értek el.”⁶

A Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területének rövid bemutatása

Békés megye az ország délkeleti részén, a Dél-Alföld régióban, a Körös és a régi Maros folyók hordalékán helyezkedik el. Délkeleti határa a 178,1 km hosszú magyar–román országhatár, északon Hajdú-Bihar és Jász-Nagykun-Szolnok, nyugaton pedig Csongrád megyével határos. A megye területe 5631,05 négyzetkilométer. A rendőrség helyi területi szerve a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság, illetékessége a megye területére terjed ki. Helyi szervei nyolc igen heterogén rendőrkapitányság. Területük nem fedi a KSH statisztikai kistérségeit, kivétel ez alól a Gyulai és a Mezőkovácsházi Rendőrkapitányság. Előbbi illetékességi területéhez mindössze négy település (Elek, Gyula, Kétegyháza, Lökösháza), míg a legtöbb, összesen tizennyolc település a Mezőkovácsházi Rendőrkapitányság illetékességi területéhez tartozik (1. számú táblázat).

Területét tekintve a Szarvasi Rendőrkapitányság a legnagyobb, illetékessége kilenc településre terjed ki, köztük Gyomaendrőd városra, amely a maga 303,94 négyzetkilométerével Békés megye legnagyobb közigazgatási területű települése. A legnépesebb rendőrkapitányság a Békéscsabai, lévén hogy Békéscsabán több mint hatvannégyezren laknak. A városi lakosság aránya a Mezőkovácsházi és a Sarkadi Rendőrkapitányság illetékességi területén a legalacsonyabb, mindazonáltal itt a legnagyobb a nyilvántartott álláskeresők ará-

⁵ Tóth Antal: i. m. 11. o.

⁶ Pódör Andrea: Térinformatikai alapú bűnmegelőzési stratégia. Budapest, 2006, 45. o.

nya. Érdemes azonban megemlíteni, hogy bár a Békési Rendőrkapitányság illetékességi területének munkanélküliségi rátája 14,91 százalék volt 2010-ben, a százezer lakosra jutó bűncselekmények számát tekintve a legalacsonyabb volt Békés megyében, a százezer lakosra jutó bűnelkövetők számát tekintve pedig az ötödik a nyolc rendőrkapitányság között (1. számú táblázat).

Bűnözési és bűnelkövetési gyakoriság a megyében

A magyarországi megyékben tapasztalható bűnözési és bűnelkövetési gyakoriság a rendszerváltozás utáni évtizedben meglehetősen változatosan alakult. A bűnözés térbeli megoszlása az egyes megyékben eltérő előfordulást mutatott (2. számú táblázat).

Az ezredforduló utáni gazdasági, demográfiai és szociális változások azonban éreztették hatásukat, olyannyira, hogy az ország keleti, északkeleti részei váltak bűnügyileg a legfertőzöttebb területekké. Békés megye azonban az évtized végére kis szigetként rajzolódik ki az ország bűnözési térképén. Elszigeteltségének, azaz bűnügyileg alacsony fertőzöttségének oka elsősorban, hogy a megye nem kimondottan helyszíne a hatalmas fejlődésnek, és

1. számú táblázat
Békés megyei rendőrkapitányságok adatai (2010)

Rendőrkapitányság	Békési	Békés- csabai	Gyulai	Mezőko- vácsházi	Orosházi	Sarkadi	Szarvasi	Szeghalmi	Békés megye
Százezer lakosra jutó bűnelkövetők	1020,3	917,1	924,2	1250,9	935,3	1522,2	1215,8	1301,8	1077,9
Százezer lakosra ju- tó bűncselekmények	1665,2	3511,9	2552,0	2554,7	7242,8	3724,3	2377,4	2646,7	3418,6
Munkanélküliségi ráta (%)	14,91	9,45	8,14	16,97	10,62	17,63	9,03	14,02	11,71
Városi lakosság arány (%)	81,1	81,4	86,2	52,8	68,2	50,6	82,1	82,2	75,4
Települések száma	8	10	4	18	8	10	9	8	75
Népsűrűség (fő/km ²)	66,1	127,2	103,3	44,1	71,9	40,0	45,6	40,7	65,1
Népesség (fő)	38 615	92 143	43 064	39 731	52 176	20 299	48 035	32 493	366 556
Terület (km ²)	579,38	718	413,22	881,18	717,49	500,34	1035,27	784,81	5631,05

Forrás: az ENYÜBS, a KSH és az NFSZ adatai alapján (saját szerkesztés)

nagy változások sem történtek az 1990-es évtizedhez képest. Habár 2001 és 2010 között a bűncselekmények száma hullámzó tendenciát mutatott, ennek ellenére a bűnözési gyakoriság az előző évtizedben kedvezően alakult Békés megyében (2. számú táblázat).

2. számú táblázat

A regisztrált bűncselekmények százezer lakosra jutó száma Magyarországon és Békés megyében, illetve Békés megye helyezése a Budapesttel kiegészített megyei rangsorban (2001–2010)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Magyarország	4561	4132	4073	4135	4320	4223	4238	4063	3922	4462
Békés megye	3634	3482	2846	3038	2694	3488	3753	2653	2863	3419
Helyezés	17.	11.	20.	20.	20.	13.	13.	20.	17.	17.

Forrás: ENYÜBS és a KSH adatai alapján (saját szerkesztés)

3. számú táblázat

A regisztrált bűnelkövetők százezer lakosra jutó száma Magyarországon és Békés megyében, illetve Békés megye helyezése a Budapesttel kiegészített megyei rangsorban (2001–2010)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Magyarország	1130	1153	1117	1229	1259	1185	1119	1131	1085	1195
Békés megye	1128	1110	1030	1120	1072	973	922	968	995	1078
Helyezés	10.	12.	13.	14.	18.	19.	18.	15.	13.	13.

Forrás: ENYÜBS és a KSH adatai alapján (saját szerkesztés)

A regisztrált bűnelkövetők száma azonban korántsem mutatott olyan hullámzó tendenciát, mint a bűncselekmények esetében. Jóllehet az ismertté vált bűnelkövetők száma Békés megyében az országos érték alatt maradt, de a bűnelkövetési gyakoriság az ezredforduló után még közepes értéket mutatott, ami az előző évtized közepére folyamatosan csökkent. Meg kell azonban jegyezni, hogy mind a bűnözési, mind a bűnelkövetési gyakoriság és a rangsor között fordított arányosság van (3. számú táblázat).

A regisztrált bűncselekmények vizsgálata

Országos adatokkal összevetve, a regisztrált bűncselekmények struktúrája a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén csaknem meg-
egyező volt 2003 és 2010 között (4. számú táblázat).

A legjelentősebb részt a vagyon elleni és a közrend elleni bűncselekmények adták. A vagyon elleni bűncselekmények arányát tekintve a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság több mint tíz százalékkal az országos érték alatt maradt, míg a közrend elleni bűncselekmények arányát tekintve csaknem tíz százalékkal meghaladta az országos értéket a vizsgált időszakban. A további öt bűncselekménycsoport kevesebb mint az ötöde volt az ismerteté vált bűncselekmények számának. 2003 és 2010 között a személy elleni bűncselekmények aránya nagyjából megegyezett országos és megyei szinten (4. számú táblázat).

4. számú táblázat

A regisztrált bűncselekmények százezer lakosra jutó számának számtani átlaga, illetve az elkövetett bűncselekménycsoportok megoszlása Magyarországon és Békés megyében (2003–2010)

	Magyarország		Békés megye	
	Százezer lakosra	%	Százezer lakosra	%
Személy elleni	176,90	4,40	140,18	4,54
Közlekedési	202,65	5,03	187,38	6,06
Házasság és család elleni	103,76	2,58	54,55	1,77
Az államigazgatás, az igazságszolgáltatás és a közelet tisztasága elleni	57,30	1,42	40,48	1,31
Közrend elleni	667,37	16,57	814,37	26,36
Gazdasági	166,87	4,14	135,11	4,37
Vagyon elleni	2652,67	65,86	1717,53	55,59

Forrás: ENYÜBS és a Tájékoztató a bűnözésről 2010. adatai alapján (saját számítás)

Mivel a vagyon elleni bűncselekmények teszik ki a regisztrált bűncselekmények jelentős részét, ezért kiemelt figyelmet érdemelnek. Akárcsak az ismerteté vált bűncselekmények esetében, Békés megye a vagyon elleni cselekményeket tekintve is a kevésbé fertőzött területek közé tartozott az elmúlt évtizedben. Ennek oka elsősorban a megye alacsonyabb gazdasági aktivitása és a növekvő előregedés folyamata, illetve hogy a megyeszékhely, Békéscsaba nem tekinthető nagy iskolavárosnak, hiszen Szeged és Debrecen elszívó ereje jelentős. Ráadásul a megyéhez autópálya sem vezet, ezért a térség nem közvetlen célpontja a bűnözőknek. Ezt bizonyítja, hogy a regisztrált vagyon elleni bűncselekmények százezer lakosra jutó számának számtani átlaga 2003 és 2010 között az országos érték alatt maradt (4. számú táblázat).

5. számú táblázat

A regisztrált bűncselekmények és bűnelkövetők százezer lakosra jutó számának számtani átlaga, illetve megoszlása Békés megyében rendőrkapitányságonként (2001–2010)

Rendőrkapitányság	bűncselekmény	%	bűnelkövető	%
Békési	2005,69	6,58	963,86	9,69
Békéscsabai	4178,14	32,26	988,18	23,39
Gyulai	3608,38	12,93	1060,59	11,64
Mezőkovácsházi	2907,96	10,31	1281,02	13,92
Orosházi	2537,19	11,36	875,10	12,01
Sarkadi	3006,49	5,33	1438,23	7,82
Szarvasi	3423,56	14,19	948,73	12,06
Szeghalmi	2485,89	7,04	1090,19	9,47

Forrás: ENYÜBS (saját számítás)

Ha Békés megye rendőrkapitányságaira tekintünk, megállapítható, hogy 2001 és 2010 között a Békéscsabai, a Gyulai és a Szarvasi Rendőrkapitányság illetékességi területén követték el a legtöbb bűncselekményt százezer főre vetítve. Az említett három kapitányság mellett még a másik két határ menti, a Sarkadi és a Mezőkovácsházi Rendőrkapitányság illetékességi területének kriminalitása volt kiemelkedő. A regisztrált bűncselekmények csaknem egyharmadát a Békéscsabai Rendőrkapitányság illetékességi területén követték el, míg az ismertté vált bűncselekmények megoszlását és százezer lakosra jutó számának számtani átlagát tekintve 2001 és 2010 között a legalacsonyabban fertőzött kapitányság a Békési Rendőrkapitányság volt.

A regisztrált bűnelkövetők százezer lakosra jutó számának vizsgálatakor megállapítható a határ menti kapitányságok (Sarkad, Mezőkovácsháza és Gyula) kiemelkedő fertőzöttsége, valamint a Békéscsabai és a Szeghalmi Rendőrkapitányság közepes fertőzöttsége (5. számú táblázat). A szeghalmi kapitányság elsősorban azért érdekes, mert inkább a szomszédos Hajdú-Bihar megyéhez közelít, amelynek bűnelkövetési gyakorisága magas volt az előző évtizedben.

A regisztrált bűncselekmények alakulása egyes bűncselekmény-főcsoportok (személy elleni, közlekedési, közrend elleni, vagyon elleni bűncselekmények) esetében hullámzó tendenciát mutatott a vizsgált években, ez részben a bűnügyi statisztika torzításának tulajdonítható. 2010-ben az Orosházi Rendőrkapitányság illetékességi területén egy temetői lopássorozat felderítése és eredményes befejezése 2364 rendbeli bűncselekménnyel növelte meg az ismertté vált büntetőjogi jogsértések számát.

6. számú táblázat

A Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén elkövetett bűncselekménycsoportok alakulása (2003–2010) (%)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Személy elleni	4,92	5,13	5,15	2,89	2,58	5,11	6,03	5,39
Közlekedési	6,96	7,42	7,37	5,58	5,58	6,47	5,56	4,05
Házasság, család elleni	2,11	1,87	2,22	1,59	1,62	1,82	1,64	1,38
Az államigazgatás, az igazságszolgáltatás és a közelet tisztasága elleni	1,91	1,79	1,42	1,15	0,91	1,01	1,36	1,06
Közrend elleni	24,55	19,91	19,45	37,24	44,41	19,13	23,59	15,64
Gazdasági	5,39	4,05	5,75	4,24	2,87	5,25	4,74	3,47
Vagyon elleni	54,16	59,83	58,64	47,31	42,03	61,21	57,08	69,01

Forrás: az ENYÜBS és a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság adatai alapján (saját számítás)

Ettől függetlenül megállapítható, hogy 2007 kivételével a vagyon elleni bűncselekmények adták a bűncselekmények döntő többségét (6. számú táblázat). A vagyon elleni bűncselekményeken belül a lopások száma volt a legnagyobb, mintegy ötven százalék a vizsgált időszakban, míg a betöréses lopások száma csökkent. Békés megyében elsősorban a határ menti, a Gyulai, a Mezőkovácsházi és a Sarkadi Rendőrkapitányság illetékességi területén volt magas a vagyon elleni bűncselekmények száma az előző évtized második felében, valamint a Békéscsabai Rendőrkapitányság illetékességi területén. Érdekes, hogy Békés megye gazdaságilag két jól teljesítő (a Békéscsabai és a Gyulai Rendőrkapitányság) és két szerény mutatójú (a Mezőkovácsházi és a Sarkadi Rendőrkapitányság) térségről van szó. A Békési Rendőrkapitányság alacsony fertőzöttsége azonban nem véletlen, hiszen 2001 és 2010 között Békés megye bűnügyileg legalacsonyabban fertőzött rendőrkapitánysága volt.

Megnéztem, hogy az Európai Bűnügyi és Biztonsági Felmérés eredményeit tekintve hogyan alakult az ismertté vált bűncselekmények megoszlása Békés megyében. A European Crime and Safety Survey (EU ICS 2005) projekt célja, hogy felmérje és bemutassa az emberek biztonságérzetét Európában. A kutatás nem rendőrségi statisztikákra, hanem egy közvélemény-kutatás eredményeire épült (7. számú táblázat). A projekt keretében Magyarország vonatkozásában 2005 szeptemberétől dolgozták fel a bűncselekmények és a hatósági intézkedések adatait, Békés megyében egészen pontosan 2005. október 31-től.

7. számú táblázat

A Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén elkövetett bűncselekménycsoportok megoszlása az Európai Bűnügyi és Biztonsági Felmérés eredményei alapján (%)

	2005. X. 31. – 2010. V. 24.
Személy elleni	4,50
Közlekedési	51,12
Házasság, család elleni	1,71
Az államigazgatás, az igazságszolgáltatás és a közelet tisztasága elleni	1,18
Közrend elleni	2,03
Gazdasági	0,21
Vágyon elleni	39,25

Forrás: EU ICS (saját számítás)

A felmérésben rögzített adatok és észrevételek arról tanúskodnak, hogy a megkérdezettek elsősorban a közlekedési, valamint a vágyon elleni bűncselekményekre helyezték a hangsúlyt Békés megyében. Tehát a lakosság szubjektív biztonságérzetét leginkább befolyásoló tényezőkre (7. számú táblázat). A felmérés eredményeit összevetve a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén regisztrált bűncselekmények alakulásával, megállapítható, hogy a személy elleni bűncselekmények megoszlása csaknem megegyező volt a vizsgált időszakban.

A bűnözés viktimológiai elemzése

Az ezredforduló után a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén folyamatosan csökkent a regisztrált bűnelkövetők száma. Az elmúlt évek adataiból megállapítható, hogy az elkövetők döntő többsége férfi. A nők aránya 2008-tól növekszik valamelyest. A 2007. évi 14,57 százalékhoz képest 2008-ra 1,72 százalékkal emelkedett a női elkövetők aránya, és lépte át először a 16 százalékot az előző évtizedben (8. számú táblázat).

Ezzel együtt megállapítható, hogy a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén regisztrált bűnelkövetők korosztály szerinti struktúrája majdnem azonos volt az országos arányokkal 2003 és 2010 között. Az ismertté vált bűnelkövetők valamivel több mint két százaléka volt gyermekko-

8. számú táblázat

A regisztrált bűnelkövetők százezer lakosra jutó számának számtani átlaga, illetve megoszlása korosztály szerint Magyarországon és Békés megyében (2003–2010)

	Magyarország		Békés megye	
	Százezer lakosra	%	Százezer lakosra	%
Gyermekkorú	33,24	2,74	21,04	2,06
Fiatalkorú	111,57	9,19	96,69	9,45
Fiatalfelnőtt	262,61	21,63	225,79	22,07
Felnőtt	806,70	66,44	679,42	66,42

Forrás: az ENYÜBS és a Tájékoztató a bűnözésről 2009. és 2010. adatai alapján (saját számítás)

rú a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén, míg az országos arány három százalék körüli volt. A fiatalkorú bűnelkövetők aránya nagyjából megegyezett: kilenc százalék fölött volt. A fiatal felnőtt elkövetők aránya 0,56 százalékkal magasabb volt Békés megyében (22,07) a vizsgált időszakban. A felnőtt korú bűnelkövetők aránya nagyjából megegyező, 66,4 százalék körül volt 2003 és 2010 között (8. számú táblázat).

Megvizsgáltam a 2003 és 2010 között regisztrált bűnelkövetők százezer lakosra jutó számának alakulását, illetve megoszlását előélet szerint Magyarországon, illetve a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén (9. számú táblázat). Jól látható, hogy mind a büntetlen, mind a büntetett és visszaeső elkövetők százezer lakosra jutó száma más értékeket mutatott a vizsgált területi egységekben. Az elkövetők előélet szerinti megoszlásából megállapítható, hogy az elkövetők döntő többsége büntetlen előéletű volt a vizsgált időszakban. Érdekesség: 2009-ben a százezer lakosra jutó ismertté

9. számú táblázat

A regisztrált bűnelkövetők százezer lakosra jutó számának számtani átlaga, illetve megoszlása előélet szerint Magyarországon és Békés megyében (2003–2010)

	Magyarország		Békés megye	
	Százezer lakosra	%	Százezer lakosra	%
Büntetlen	787,26	65,0	719,93	70,5
Büntetett	420,75	35,0	300,12	29,5
Visszaeső	128,26	10,6	79,81	7,8

Forrás: az ENYÜBS és a Tájékoztató a bűnözésről 2010. adatai alapján (saját számítás)

vált büntetlen előéletű bűnelkövetők száma magasabb volt Békés megyében (694,8), mint az országos érték (675,7). A büntetett előéletű elkövetők aránya öt és fél százalékkal alacsonyabb volt a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén, mint országosan. A visszaeső bűnelkövetők arányában is csaknem háromszázalékos eltérés mutatkozott 2003 és 2010 között. A visszaeső bűnelkövetők nagyjából harminc százaléka követett el újra bűncselekményt a vizsgált időszakban.

Megvizsgáltam, hogy az előző évtized adatait tekintve a tízezernél népesebb és kisebb lélekszámú településeken, illetve a városok és falvak területén hogyan oszlik meg a regisztrált bűnelkövetők száma Békés megyében. A vizsgálat során az egyes éveknél figyelembe vettem az adott település jogállását, így 2009-ben Medgyesegyháza és Újkígyós már a városok között szerepelt. Az ismertté vált bűnelkövetők abszolút számait a területi és időbeli összehasonlítás érdekében számított értékekkel egészítettem ki, százezer főre az adott területen élő lakosságszámhoz viszonyítva (10. számú táblázat). A vizsgálat során érdekes eredmény született: 2006 és 2007, valamint 2009 és 2010 között a tízezer főnél kisebb lélekszámú településeken a regisztrált bűnelkövetők százezer lakosra jutó száma nagyobb volt, mint a tízezer főnél népesebb településeken (10. számú táblázat).

10. számú táblázat

A regisztrált bűnelkövetők százezer lakosra jutó számának alakulása Békés megye tízezer főnél népesebb és kisebb lélekszámú településein

	Bűnelkövetők	Százezer lakosra	Bűnelkövetők	Százezer lakosra	Bűnelkövetők	Százezer lakosra	Bűnelkövetők	Százezer lakosra
Tízezer fő felett	1963	956,7	1814	888,4	1874	932,5	2113	1060,2
Tízezer fő alatt	1792	991,9	1708	959,6	1822	1069,6	1838	1099,0
Összesen	3755	973,2	3522	921,5	3696	995,4	3951	1077,9

Forrás: az ENYÜBS adatai alapján (saját számítás)

Hasonló eredmény született a városok és a falvak vizsgálatakor, ez esetben a falvakban volt több a százezer lakosra jutó regisztrált bűnelkövető 2008 és 2009 között (11. számú táblázat).

Ennek elsődleges oka, hogy az ezredforduló után rohamosan csökkent a községek lélekszáma (12. számú táblázat). 1990 és 2010 között nagyjából Szolnok lakosságszámával, 73 227-tel csökkent a községek lélekszáma, míg 31 076-tal, azaz nagyjából Gyula lakosságszámával nőtt a városok népessége.

11. számú táblázat

**A regisztrált bűnelkövetők százezer lakosra jutó számának alakulása
a Békés megyei városok és falvak közigazgatási területén**

	2008		2009	
	Bűnelkövetők száma	Százezer lakosra jutó	Bűnelkövetők száma	Százezer lakosra jutó
Város	2640	966,77	2660	984,58
Falu	1006	971,21	1036	1024,15
Összesen	3646	967,99	3696	995,36

Forrás: az ENYÜBS adatai alapján (saját számítás)

12. számú táblázat

A Békés megyei városok és községek népessége (1990–2010)

	Város	Község
1990	180 897	163 381
2000	183 998	144 287
2010	211 973	90 154

*Forrás: a KSH adatai alapján
(saját szerkesztés)*

Közhelynek tűnik ugyan, de a vizsgálat eredményeinek másik oka a falusi, vidéki élet, hiszen a falvak esetében általában nagy valószínűséggel fény derül az elkövetők személyére, lévén hogy mindenki ismer mindenkit. Meg kell jegyezni azonban, hogy mind a tízezernél kisebb lélekszámú településeken, mind a falvak esetében a megyei értéknél magasabb volt a kiemelt évek esetében a regisztrált bűnelkövetők százezer lakosra jutó száma.

A rendőrségi munka értékelése a nyomozati eredményesség és az ismeretlenléttes-felderítés alapján

A rendőrség munkájának hatékonyságát hazánkban alapvetően a nyomozati eredményességi mutató és az ismeretlenléttes-felderítési mutató segítségével elemezhetjük. Az Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztikában 2009 óta már nem szerepel az ismeretlenléttes-felderítési mutató, így 2002 és 2010 között csak a nyomozati eredményességi mutatót keresztül

13. számú táblázat

Nyomozati eredményességi mutató Magyarországon és Békés megyében, illetve a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság helyezése a Budapesttel kiegészített megyei rangsorban (2002–2010) (%)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Magyarország	49,0	54,1	54,4	56,4	56,8	54,7	53,6	48,3	46,3
Békés megye	53,6	65,8	63,5	64,4	71,6	64,7	66,6	61,1	63,0
Helyezés	14.	4.	6.	4.	1.	3.	2.	2.	1.

Forrás: Békés Megyei Rendőr-főkapitányság adatai alapján (saját szerkesztés)

értékelem a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság eredményességét (13. számú táblázat).

A Békés Megyei Rendőr-főkapitányság nyomozati eredményessége 2002 és 2010 között meghaladta az országos értékeket, illetve a Budapesttel kiegészített megyei rangsorban a legjobban teljesítő rendőr-főkapitányságok egyike volt a vizsgált időszakban (13. számú táblázat). A 2006-os esztendőől kezdve rendre az első három helyezett között szerepelt. A Békés Megyei Rendőr-főkapitányság 2006-ban és 2010-ben a nyomozati eredményességi mutatója alapján az ország legeredményesebb rendőr-főkapitánysága volt. Ráadásul 2010-ben a Budapesttel kiegészített megyei rangsorban szintén a legeredményesebb rendőr-főkapitányság volt a kiemelt bűncselekmények nyomozási eredményessége alapján.

A Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területéhez tartozó nyolc rendőrkapitányság nyomozati eredményességi mutatójából látható, hogy a vizsgált években eltérő volt a kapitányságok nyomozási eredményessége. Ezek a mutatók néha kiugró eredményeket tükröztek. A 2006-os nagyarányú növekedés oka, hogy a Szarvasi Rendőrkapitányság 3100 rendbeli vizsgálás okirattal vétség bűncselekményt állapított meg egy család miatt folytatott eljárásban az alapügyeken felül, ezt az Egységes Rendőrségi és Ügyészségi Bűnügyi Statisztikában (ERÜBS) 2006 januárjában rögzítették. 2010-ben az Orosházi Rendőrkapitányság területén pedig egy tetetői lopás-sorozat felderítése és eredményes befejezése 2364 rendbeli bűncselekménnyel növelte az ismertté vált büntetőjogi jogsértések számát. A vizsgált időszakban a legeredményesebb kapitányságok közé a Békési, a Sarkadi, a Szeghalmi és a Mezőkovácsházi tartozott, közvetlenül mögöttük az Orosházi Rendőrkapitányság. A kapitányságok nyomozati eredményességi mutatói általában az országos értéket meghaladták (14. számú táblázat).

14. számú táblázat

A Békés megyei rendőrkapitányságok nyomozati eredményességi mutatói (2004–2010) (%)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Békési	67,3	75,8	77,2	73,9	75,8	68,5	61,0
Békéscsabai	54,4	56,1	56,2	59,4	56,3	63,8	51,7
Gyulai	67,0	64,4	60,6	61,6	61,2	56,8	51,2
Mezőkovácsházi	66,6	66,2	67,9	65,9	79,1	56,2	51,2
Orosházi	63,0	59,6	58,6	63,2	62,7	55,7	80,8
Sarkadi	73,8	71,4	68,2	66,8	74,4	66,0	54,5
Szarvasi	51,4	59,5	88,5	64,1	59,1	54,9	53,8
Szeghalmi	73,5	74,6	71,3	74,3	71,8	56,1	55,1
Békés Megyei Rendőr-főkapitányság	63,5	64,4	71,6	64,7	66,6	61,2	62,9

Forrás: a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság adatai alapján (saját szerkesztés)

15. számú táblázat

Ismeretlenttes-felderítési mutató Békés megyében rendőrkapitányságonként (2004–2008) (%)

	2004	2005	2006	2007	2008
Békési	61,1	76,5	73,5	71,0	77,3
Békéscsabai	49,1	51,0	50,1	50,6	52,4
Gyulai	63,5	57,1	61,2	57,2	55,8
Mezőkovácsházi	58,4	60,0	59,9	55,2	77,2
Orosházi	52,9	53,1	52,0	56,3	57,1
Sarkadi	74,4	78,1	72,8	64,5	74,0
Szarvasi	37,6	52,6	54,1	57,9	51,2
Szeghalmi	70,3	73,2	66,0	70,4	70,9
Békés Megyei Rendőr-főkapitányság	56,3	59,3	58,3	58,4	62,9

Forrás: a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság adatai alapján (saját szerkesztés)

Az ismeretlenttes-felderítési mutató esetében ugyanaz mondható el, mint a nyomozáseredményességről: 2004 és 2008 között a legeredményesebb kapitányságok közé a Békési, a Sarkadi, a Szeghalmi és a Mezőkovácsházi tartozott, közvetlenül mögöttük a Gyulai Rendőrkapitányság. A kapitányságok ismeretlenttes-felderítési mutatói, akárcsak a nyomozáseredményesség esetében, az országos érték fölött voltak.

Kiemelendő továbbá, hogy a 80,43 százalékos ismeretlenttes-felderítési mutatója alapján 2010-ben az Orosházi Rendőrkapitányság lett a legeredményesebb.

nyesebb az országban, míg a 80,78 százalékos nyomozáseredményességet tekintve a második legeredményesebb, holott a regisztrált bűncselekmények száma 324,65, a nyomozás-eredményességi mutató pedig 25 százalékkal nőtt 2009-hez képest.

A bűnözés néhány társadalmi-gazdasági összefüggése

„A bűnözés statisztikai és szociológiai módszerekkel elemezhető, társadalmi-gazdasági viszonyok által determinált tömegjelenség, amely sztochasztikus kapcsolatban áll más társadalmi tömegjelenségekkel. De sokkal összetettebb jelenség annál, hogy egyetlen, vagy néhány változó mentén magyarázható lenne, ezért a matematikai-statisztikai módszerek csak igen megfontoltan alkalmazhatók.”

Az ilyen típusú vizsgálatok akár a kriminálgeográfia speciális részterületeinek is tekinthetők, hiszen a statisztikai módszerek alkalmasak lehetnek arra, hogy az ismertté vált bűnözés és a társadalmi-gazdasági élet közötti összefüggéseket feltárják regisztrált adatok felhasználásával. Ezért kísérletet tettem arra, hogy kimutassam a regisztrált bűnözés és néhány társadalmi-gazdasági mutató kapcsolatát. Az összefüggések feltárására korrelációszámításokat végeztem. Vizsgálataim során a magyarországi megyék és Budapest, illetve Békés megye 75 településének különféle gazdasági-társadalmi, illetve a bűncselekményekre, bűnelkövetőkre vonatkozó adatait vetettem össze. A főváros és a megyék esetében 2010-re vonatkozóan, míg Békés megye esetében a vizsgálatokat 2001 és 2010 között, minden egyes esztendőre külön elvégezve. Cikkemben csupán a 2003-as és a 2004-es vizsgálatok eredményeit tüntetem fel.

Magyarországon a bűnözési gyakoriságnak a gazdasági fejlettséggel kapcsolatos mutatók között egyedül a működő vállalkozások számával volt szoros pozitív a kapcsolata 2010-ben. Társadalmi mutatókat tekintve pedig az általános iskola nyolc osztályánál kevesebbet végző nyilvántartott munkanélküliek arányával, valamint a munkaképes korú lakosság számához viszonyított rendszeres szociális segélyben részesülők arányával.

A bűnelkövetési gyakoriság a fiatalok bűnelkövetőket leszámítva a gazdasági fejlettséggel gyenge negatív kapcsolatot, a működő vállalkozások számával és a munkanélküliségi rátával viszont szoros pozitív kapcsolatot mu-

7 Tóth Antal: i. m. 88. o.

tat, akárcsak az általános iskolai végzettségű, illetve az általános iskola nyolc osztályánál kevesebbet végző nyilvántartott álláskereső arányával, valamint a munkaképes korú lakosság számához viszonyított rendszeres szociális segélyben részesülők arányával (16. számú táblázat).

Megnéztem, hogy 2003-ra vonatkozóan a munkanélküliségi ráta, az általános iskolai végzettség, az általános iskola nyolc osztályánál alacsonyabb végzettségű nyilvántartott álláskereső aránya, a munkaképes korú lakosság számához viszonyított rendszeres szociális segélyben részesítettek aránya és a száz lakosra jutó működő vállalkozások száma, illetve a regisztrált bűncselekmények, bünelkövetők, valamint a vagyon elleni bűncselekmények száz-

16. számú táblázat
Fővárosi és megyei adatokból számított korrelációs együtthatók (2010)

Mutatók	Bűncs.	Vágyon	Elköv.	Fiatal	Büntetett	Vágyon elköv.
GDP/fő	-0,29	-0,27	-0,51	-0,56	-0,37	-0,35
Szja/fő	-0,26	-0,24	-0,49	-0,58	-0,38	-0,39
Átlagkereset	-0,25	-0,23	-0,49	-0,56	-0,40	-0,40
Műk. váll.	0,93	0,94	0,75	0,44	0,74	0,38
Mn-i ráta	0,48	0,47	0,75	0,79	0,75	0,81
Általános	0,44	0,43	0,77	0,82	0,75	0,84
8 osztály	0,59	0,58	0,84	0,83	0,87	0,90
Rendsz. szoc.	0,62	0,64	0,73	0,71	0,76	0,78

Rövidítések és források: GDP/fő: egy főre jutó bruttó hazai termék (2010) – KSH; Szja/fő: egy lakosra jutó szja-bevételek (2010) – Nemzeti Adó- és Vámhivatal; Átlagkereset: az alkalmazásban állók nettó átlagkeresete (2010) – KSH; Műk. váll.: 100 lakosra jutó működő vállalkozások száma (2010) – KSH adatai alapján (saját számítás); Mn-i ráta: munkanélküliségi ráta (%) (2010) – Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat; Általános: az általános iskolai végzettségű nyilvántartott álláskereső aránya (%) (2010) – a KSH és az NFSZ adatai alapján (saját számítás); 8 osztály: az általános iskola nyolc osztályánál alacsonyabb végzettségű nyilvántartott álláskereső aránya (%) (2010) – a KSH és az NFSZ adatai alapján (saját számítás); Rendsz. szoc.: rendszeres szociális segélyben részesítettek aránya a munkaképes korú lakosság számához viszonyítva (%) (2010) – a KSH felmérése alapján (saját számítás); Bűncs.: az ismertté vált bűncselekmények százezer lakosra jutó száma (2010) – Tájékoztató a bűnözésről 2010; Vágyon: az ismertté vált vagyon elleni bűncselekmények százezer lakosra jutó száma (2010) – Tájékoztató a bűnözésről 2010; Elköv.: az ismertté vált bünelkövetők százezer lakosra jutó száma (2010) – Tájékoztató a bűnözésről 2010; Fiatal: az ismertté vált fiatalkorú bünelkövetők százezer lakosra jutó száma (2010) – Tájékoztató a bűnözésről 2010; Büntetett: az ismertté vált büntetett előéletű bünelkövetők százezer lakosra jutó száma (2010) – Tájékoztató a bűnözésről 2010; Vágyon elköv.: az ismertté vált vagyon elleni bűncselekmények bünelkövetőinek százezer lakosra jutó száma (2010) – Tájékoztató a bűnözésről 2010

ezer lakosra jutó száma között van-e összefüggés Békés megyében. A bűnözési gyakoriságnak a gazdasági fejlettséggel gyenge negatív a kapcsolata, míg az ismertté vált bűncselekmények százezer lakosra jutó száma a nyolc osztálynál alacsonyabb végzettségű munkanélküliek arányával, a száz lakosra jutó működő vállalkozások számával és a munkaképes korú lakosság számához viszonyított rendszeres szociális segélyben részesülők arányával gyenge pozitív. A vizsgált tíz évet tekintve azonban egyedül 2003-ban volt a bűnözési gyakoriságnak pozitív a kapcsolata az általános iskola nyolc osztálynál alacsonyabb végzettségű nyilvántartott álláskeresők arányával (*17. számú táblázat*).

2003-hoz hasonlóan 2004-re vonatkozóan is megnéztem, hogy a munkanélküliségi ráta, az általános iskolai végzettségű, az általános iskola nyolc osztálynál alacsonyabb végzettségű nyilvántartott álláskeresők aránya, a munkaképes korú lakosság számához viszonyított rendszeres szociális segélyben részesülők aránya és a száz lakosra jutó működő vállalkozások száma, illetve a regisztrált bűncselekmények, bűnelkövetők, valamint a vagyon elleni bűncselekmények százezer lakosra jutó száma között van-e összefüggés a megyében. A bűnözési gyakoriságnak a gazdasági fejlettséggel gyenge negatív a kapcsolata. A vizsgált tíz évet tekintve azonban egyedül 2004-ben volt a bűnözési gyakoriságnak szoros pozitív a kapcsolata a működő vállalkozások számával, akárcsak a bűnelkövetési gyakoriság esetében (*18. számú táblázat*).

Nemzetiségi hovatartozás tekintetében a 2001. évi népszámlálás eredményei pontatlannak tekinthetők, mivel a valóságban jóval nagyobb számértéket kapnánk. A magyarországi cigányság akkori számát tekintve a roma lakosság nemzetiségi kérdésben nem engedett, ez a felmérés szempontjából kedvezőtlen volt (*19. számú táblázat*).

Ennek ellenére érdekes eredményeket kaptam a 2001-es népszámlálás adatai alapján kiszámolt roma népesség aránya és a 2003-ban, valamint a 2006 és 2008 között a regisztrált bűnelkövetők százezer lakosra jutó számát tekintve. A két mutató között ugyanis korrelációs kapcsolat mutatható ki a vizsgált években (*19. számú táblázat*). Az eredményeket tekintve megállapítható, hogy azokon a területeken, ahol nagyobb a cigány népesség aránya, valóban szorosabb az ott élő roma lakosság kapcsolata a bűnözéssel, de országos viszonylatban sem beszélhetünk „cigánybűnözésről”, inkább a roma népesség aránya és a bűnelkövetési gyakoriság összefüggéséről. Úgy gondolom, az előbb említett kifejezést egy demokratikus társadalom a huszonegyedik században már nem tolerálhatja. Különösen úgy, hogy „1990-ben embe-

17. számú táblázat

Településsoros adatokból számított korrelációs együtthatók Békés megyében (2003)

N = 75

N = 75	Bűncselekmény	Vagyon elleni	Bűnelkövető
Mn-i ráta	-0,016	-0,017	0,062
Általános	-0,015	-0,026	0,138
8 osztály	0,037	-0,020	0,523
Rendsz. szoc. segély	0,013	-0,017	0,170
Műk. vállalk.	0,266	-0,145	-0,113

Rövidítések és források: N = települések száma; Mn-i ráta: munkanélküliségi ráta (%) (2003) – Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat; Általános: az általános iskolai végzettségű nyilvántartott álláskereső aránya (%) (2003) – a KSH és az NFSZ adatai alapján (saját számítás); 8 osztály: az általános iskola nyolc osztályánál kevesebbet végző nyilvántartott álláskereső aránya (%) (2003) – a KSH és az NFSZ adatai alapján (saját számítás); Rendsz. szoc. segély: rendszeres szociális segélyben részesítettek aránya a munkaképes korú lakosság számához viszonyítva (%) (2003) – a KSH felmérése alapján (saját számítás); Műk. vállalk.: száz lakosra jutó működő vállalkozások száma (2003) – a KSH adatai alapján (saját számítás); Bűncselekmény: az ismertté vált bűncselekmények százezer lakosra jutó száma a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén (2003) – ENYÜBS; Bűnelkövető: az ismertté vált bűnelkövetők százezer lakosra jutó száma a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén (2003) – ENYÜBS; Vagyon elleni: az ismertté vált vagyon elleni bűncselekmények százezer lakosra jutó száma a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén (2003) – ENYÜBS

*ri és kisebbségi jogi megfontolásból belügyminiszteri intézkedés törölte el a fogalmat, s szüntette meg a statisztikai nyilvántartást*⁸.

Az eredményeket értékelve elmondható, hogy a munkanélküliek számát tekintve lényegesen kisebb a magukat regisztráltak köre. „A munkanélküliek esetében a bűnelkövetés motiváló ereje nem a jelenlegi anyagi helyzetből fakad, sokkal inkább a régebben elért anyagi pozíció elvesztéséből, illetve a magasabb szint elérése utáni vágyból, valamint a legálisan elérhető eszközök hiányából ered.”⁹ A rendszeres szociális segélyezés pedig attól függ, hogy mekkora a település forrása a segély fizetésére, és a rászorulóknak szempontjából a segélyezettek körébe való bekerülésre.

Az ilyen típusú vizsgálatok másik problémája, hogy az egyes bűncselekmények, például a vagyon elleni cselekmények bűncselekményi alakzatainak elkövetési értékhatárát időnként átrendezik. A lopás büntetethetőségének értékhatára 2012. április 15-től húszezerről ötvenezer forintra növekedett. Az elő-

⁸ Uo. 82. o.

⁹ Kó József – Münnich Iván: Új szegénység és bűnözés. Valóság, 2000/6., 32. o.

18. számú táblázat

Településsoros adatokból számított korrelációs együtthatók Békés megyében (2004)

N = 75

N = 75	Bűncselekmény	Vagyon elleni	Bűnelkövető
Mn-i ráta	-0,006	-0,011	0,125
Általános	-0,037	-0,041	0,003
8 osztály	-0,008	-0,010	0,070
Rendsz. szoc. segély	-0,029	-0,036	0,013
Műk. vállalk.	0,930	0,929	0,859

Jelmagyarázat és forrás: N = települések száma; *Mn-i ráta:* munkanélküliségi ráta (%) (2004) – Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat; *Általános:* az általános iskolai végzettségű nyilvántartott álláskereső aránya (%) (2004) – a KSH és az NFSZ adatai alapján (saját számítás); *8 osztály:* az általános iskola 8 osztályánál kevesebb végzettséggel rendelkező nyilvántartott álláskereső aránya (%) (2004) – a KSH és az NFSZ adatai alapján (saját számítás); *Rendsz. szoc. segély:* rendszeres szociális segélyben részesítettek aránya a munkaképes korú lakosság számához viszonyítva (%) (2004) – a KSH felmérése alapján (saját számítás); *Műk. vállalk.:* száz lakosra jutó működő vállalkozások száma (2004) – a KSH adatai alapján (saját számítás); *Bűncselekmény:* az ismertté vált bűncselekmények százezer lakosra jutó száma a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén (2004) – ENYÜBS; *Bűnelkövető:* az ismertté vált bűnelkövetők százezer lakosra jutó száma a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén (2004) – ENYÜBS; *Vagyon elleni:* az ismertté vált vagyon elleni bűncselekmények százezer lakosra jutó száma a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén (2004) – ENYÜBS

ző évtizedben a vagyon elleni bűncselekményeknek körülbelül a felét lopások tették ki a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén. Magyarországon „*évi átlagban nagyságrendileg ötezer és tízezer között mozog azoknak a vagyon elleni cselekményeknek a száma, amelyek ugyan a büntetőhatóságok látókörébe kerülnek, ám végül az ezek miatt indított eljárások a feljelenítés elutasításával, illetve a nyomozás megszüntetésével érnek véget azért, mert a konkrét cselekmények nem bűncselekményt, hanem szabálysértést valósítanak meg*”¹⁰. Ráadásul a bűnözés sajátosságainak vizsgálatkor tekintettel kell lenni arra, hogy „*a bűnözés társadalmi jelensége és a regisztrált bűnözés nem egymást fedő halmazok*”¹¹. Az össz-bűnözés és az ismert bűnözés különbsége az úgynevezett latens bűnözés, „*melynek terjedelmét,*

10 Kacziba Antal: A magyarországi össz-bűnözés alakulása a XX–XXI. század fordulóján (1988–2007). Budapest, 2008, 8. o.

11 Ligeti Miklós: Az ezredfordulót követő bűnözési helyzet. Elemzés az egységes nyomozó hatósági és ügyészégi büntügyi statisztika adatai alapján. Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium Statisztikai és Elemző Osztály, Budapest, 2010, 3. o.

19. számú táblázat

Korrelációs együtthatók a regisztrált bűnelkövetők százezer lakosra jutó száma és a 2001-es népszámlálás adataiból számított roma népesség aránya között

	Magyarország		Békés megye	
	2003	N = 3145	0,34	N = 75
2006	N = 3152	0,38	N = 75	0,55
2007	N = 3152	0,42	N = 75	0,60
2008	N = 3152	-0,0003	N = 75	0,57

Rövidítés és forrás: N = települések száma; az ENYÜBS és a 2001-es népszámlálás adatai alapján (saját számítás)

struktúráját, tér- és időbeli változásait nem ismerjük”¹². Éppen ezért teljes körű vizsgálatok elvégzésére ezek az adatok nem alkalmasak, de bizonyos esetekben a területi különbségeket képesek szemléltetni.

Összegzés

Amint azt a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén elvégzett kriminálgeográfiai vizsgálataim is alátámasztják, Békés megye bűnözése sajátos jelleget képvisel. Iparosodási és infrastrukturális elmaradottsága, ezáltal elszigetelt földrajzi helyzete miatt nem tartozik a bűnügyileg legfertőzöttebb területek közé, de a kedvezőtlen társadalmi-gazdasági folyamatok indokoltá tették kutatásaimat: több elemzési szempont alapján hasonló eredményeket mutatott a vizsgált időszakban, mint az országos érték, különösen a regisztrált bűncselekmények, illetve a bűnelkövetők korosztály szerinti struktúráját tekintve. Egyúttal eltérő eredményekkel is szolgált, például az alacsony bűnözési és bűnelkövetési gyakoriság vagy a kiemelkedő nyomozati eredményesség és az ismeretlentettes-felderítési mutató esetében. Negatív jelenségnek mondható, hogy a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén a visszaeső bűnelkövetők csaknem harminc százaléka követ el újra bűncselekményt.

2001 és 2010 között a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területéhez tartozó nyolc kapitányság kriminalitását tekintve a határ menti rendőrkapitányságok és Békéscsaba emelkedett ki viszonylag magas bűnözé-

¹² Tóth Antal: i. m. 52. o.

si és bűnelkövetési gyakorisággal. A bűnügyileg legalacsonyabban fertőzött terület pedig a Békési Rendőrkapitányság illetékességi területe volt a vizsgált időszakban. E jelenség oka elsősorban a megyén belüli sokszínűség, ami a kapitányságok eltérő területi, társadalmi és demográfiai helyzetéből, valamint gazdasági fejlettségéből adódik. A rendőri munka eredményességét illetően azonban a kapitányságok eltérő nyomozati eredményességi és felderítési mutatói évről évre változó teljesítményeket tükröztek, ez a rendőrségi statisztika torzításából is eredt. A legeredményesebb kapitányság a vizsgált időszakban szintén a Békési Rendőrkapitányság volt.

Békés megye 75 települése tekintetében 2001 és 2010 között az ismertté vált bűnözésnek nem volt kimutatható egyértelmű korrelációs kapcsolata a vizsgált társadalmi, gazdasági paraméterekkel. A munkaképes korú lakossághoz viszonyított rendszeres szociális segélyben részesülők aránya és a munkanélküliségi ráta, illetve a regisztrált bűncselekmények, bűnelkövetők és vagyon elleni bűncselekmények százezer lakosra jutó száma között egyetlen évben sem lehetett összefüggést kimutatni. A vizsgált mutatókat tekintve csupán két évben volt kimutatható pozitív szoros kapcsolat: 2003-ban a bűnelkövetési gyakoriság és az általános iskola nyolc osztályánál alacsonyabb végzettségű nyilvántartott álláskereső aránya között; 2004-ben pedig a bűnözési, a bűnelkövetési gyakoriság és a száz lakosra jutó működő vállalkozások száma között. Az előző évtized településsoros adataiból számított korrelációs együtthatókat tekintve megállapítható, hogy a bűnelkövetési gyakoriság és a 2001-es népszámlálás adataiból számított roma népesség aránya között pozitív kapcsolat négy esztendő során mutatkozott a vizsgált időszakban.

A rendőrök folyamatosan teljesítenek szolgálatot a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területéhez tartozó településeken, járőrözve gyalog, motorral, illetve autóval. Folyamatosan együttműködnek a polgárőr-séggel a rendezvények biztosítása érdekében, társadalmi bűnmegelőzés céljából egyes civilszervezetekkel (civil áldozatvédelmi iroda). Részben ennek és a végrehajtott akcióknak, valamint a központi programoknak (DADA-program, Oviszaru, Az iskola rendőre, ELLEN-SZER, ELBIR, „Idős ember nem fél ember”, „Tanyaprogram”) köszönhetően a közbiztonság jó. Ezt támasztja alá egy 2005-ben és 2008-ban végzett közvélemény-kutatás is. Több mint háromezer-ötszáz embert kérdeztek meg, és a megye hetvenöt települése közül az egyik legjobb eredményt Orosháza érte el. A megkérdezettek szubjektív biztonságérzete több mint hetvenszázalékos volt. Egy 2009-ben megjelenő civil felmérés szerint az ott élők leginkább a Békés megyei rend-

örökben bíznak. Ez jól összezseng a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság elmúlt évekbeli eredményességével.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Herold, Horst: Földrajz és bűnözés. Belügyi Szemle tájékoztatója 17. 1973

Kacziba Antal: A magyarországi összébűnözés alakulása a XX–XXI. század fordulóján (1988–2007). Budapest, 2008

Kó József – Münnich Iván: Új szegénység és bűnözés. *Valóság*, 2000/6.

Ligeti Miklós: Az ezredfordulót követő bűnözési helyzet. Elemzés az egységes nyomozó hatósági és ügyészségi büntügyi statisztika adatai alapján. Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium Statisztikai és Elemző Osztály, Budapest, 2010

Pődör Andrea: Térinformatikai alapú bűnmegelőzési stratégia. Budapest, 2006

Tájékoztató a bűnözésről. Belügyminisztérium Koordinációs és Statisztikai Osztály–Legfőbb Ügyészség Számítástechnika-alkalmazási és Információs Főosztály, 2009
<http://www.mklu.hu/repository/mkudok6610.pdf>

Tájékoztató a bűnözésről. Belügyminisztérium Koordinációs és Statisztikai Osztály–Legfőbb Ügyészség Számítástechnika-alkalmazási és Információs Főosztály, 2010
<http://www.mklu.hu/repository/mkudok6201.pdf>

Tóth Antal: A bűnözés térbeli aspektusainak szociálgeográfiai vizsgálata Hajdú-Bihar megyében. PhD-disszertáció. Debreceni Egyetem Természettudományi Doktori Tanács, Földtudományok Doktori Iskola, Debrecen, 2007

http://adatbazis.ttk.ektf.hu/uploads/papers/thesis_784.pdf

Vigh József: Kriminológiai alapismeretek. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998

Honlapok

crimestat.b-m.hu

nav.gov.hu

<http://statinfo.ksh.hu/Stainfo/index.jsp>

<http://gis.geox.hu/crimemap/gcrime/default.asp>